

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№2(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 156 sahifa,
2-fevral, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Kasbiy mahorat va tajribalarni rivojlantirishning mazmuni, shakl va usullari	22
<i>Yo'ldasheva Feruzaxon Shavkatbekovna</i>	
O'zbek tili darslarida 5E modelini qo'llash orqali ta'lim sifatini oshirish: Chimboy tumani 36-sonli ixtisoslashtirilgan maktab misolida	26
<i>Kojamuratova Ulbosin Punkitbaevna</i>	
Shaxs ijtimoiy faolligi: tushuncha va tahlil	29
<i>Baxriyeva Nargiza Axmadovna</i>	
Fiziognomika va psixologik yondashuvlar asosida portret qalamtasviri ta'limini takomillashtirish	33
<i>Babadjanov Axmadjan Xudayberdiyevich</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini pedagogik texnologiyalar asosida rivojlantirish	37
<i>Nusharov Bobir Bolbekovich</i>	
Личностные характеристики как ассимиляция системы отношений младших школьников и предмет воспитательного воздействия учителя	41
<i>Олимова Азиза Кахрамоновна</i>	
"Vitagen ta'lim texnologiyalari" asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarda perseptiv qobiliyatni rivojlantirishga o'rgatishning didaktik imkoniyatlari	47
<i>Tursunboyeva Kamola Iloxmon qizi</i>	
Ekologik ta'lim va tarbiya asosida talabalarda ekoturistik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari	50
<i>Kamolov Baxtiyor Xasanboyevich</i>	
Individual ta'lim trayektoriyasi: maktabgacha yoshdagi bolalarda ekspressiv nutq buzilishlarining o'ziga xos xususiyatlari	54
<i>Fayziyeva Nozima Oybek qizi</i>	
Boshlang'ich sinf matematika darslarida mantiqiy masalalardan foydalanish samaradorligi	59
<i>Ibragimova Nozima Ulug'bekovna, Pardayeva Hosila Qudratulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda tarbiyachining kreativ roli	64
<i>Botirova Lobar Kamolovna</i>	
O'quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish	69
<i>Kaipova Tazagul, Kaipova Elmira</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini zamonaviy kasb-hunarlariga qiziqitirishda integrativ usullardan foydalanish	73
<i>Ergasheva Nigora Erkinovna</i>	
Proposals for the Development of Education in Teaching Musical-Historical and Theoretical Subjects	76
<i>Sobirova Gulkhayo Aktamjonovna</i>	
Raqamli ta'lim sharoitida talabalarda mediakompetentlikni rivojlantirishning nazariy asoslari	81
<i>Rustemov Abseit Trijan o'g'li</i>	
Hamkorlik ko'nikmalarini takomillashtirishga oid tajriba-sinov ishlarini tashkil etish mazmuni	85
<i>Baxramova O'ramol Uralovna</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining matn ustida ishlash orqali o'quvchilarning nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirishda nazariy asoslanish mohiyati	88
<i>Boxodirova Muxlisa Xoljigitovna</i>	
Zoologiya fanini o'qitish jarayonida talabalarning ilmiy-tadqiqot faolligini rivojlantirish mexanizmlari	92
<i>Dushekeeva Nasiba Rustembaevna, Arepbaev Islambek Muratbaevich</i>	
Ingliz tilini o'rganishda zamonaviy texnologiyalarning roli	96
<i>Ergasheva Mehriyona</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarining tasviriy ko'nikmalarini shakllantirishning nazariy asoslari	100
<i>Jummayeva Sayyora Shokir qizi</i>	

The Role of Digital Technologies and Virtual Reality in Modern English Teaching Methodologies	104
<i>Seilkhanova Rita Nurniyazovna, Kalbaeva Mexriban Elbrus qizi</i>	
Sog'lom separatsiya orqali yoshlar sog'lig'ini mustahkamlash: tibbiy-psixologik yondashuvning empirik tahlili	109
<i>Mavlyanova Surayo Sultanaliyevna</i>	
Badiiy-tarixiy meros asosida pedagog shaxsini tarbiyalash: nazariya va amaliyot uyg'unligi	112
<i>Qodirova Mavluda Maxodir qizi</i>	
Gamified Programming Platforms: Analysis and Recommendations	116
<i>Ra'nokhon Ne'matjon kizi Rakhimova</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida giperaktiv bolalar bilan ishlashning ilmiy-nazariy asoslari	123
<i>Raimqulova Sojida Abdusaid qizi</i>	
Qandli diabet bilan og'rikan bemorlarga pedagogik yordam ko'rsatish tizimi.....	126
<i>Shermatova Yakut Sabirovna</i>	
O'smirlar o'rtasida kiberbulling	129
<i>Tashbekova Aziza Mirsuxbatovna</i>	
Uzoq muddatli davolanishga muhtoj bolalar uchun tyutorlik yordamini tashkil etish	132
<i>Tolipova Pokiza Xasan qizi, Isamuxamedova Dildora Raxmatilayevna</i>	
Zamonaviy maktablarda xavfsizlik madaniyatining roli.....	135
<i>Turdiyeva Zilola Jalilovna</i>	
Global akademik reyting va raqobat muhitida xalqaro olimpiadalarning o'rni	138
<i>Xalikova Umida Mirovna</i>	
Tarbiyachining bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatish jarayonidagi o'rni	143
<i>Xasanova Shaxnoza To'xtasinovna, Rahimova Umida Abdurasul qizi</i>	
Biologiya darslarida TIMSS topshiriqlarini integratsiyalash.....	148
<i>Zayniyev Suxrobjon Islombek o'g'li, Komiljonova Muslima Shuxrat qizi</i>	
О трансверсальных компетенции воспитателя дошкольного образования.....	153
<i>Садыкова Шоиста Акбаровна, Назарматова Дилшода Умаралиевна</i>	

RAQAMLI TA'LIM SHAROITIDA TALABALARDA MEDIAKOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Rustemov Abseit Trijan o'g'li

Chirchiq davlat pedagogika iniversiteti

Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim fakulteti o'qituvchisi

ORCID: 0009-0000-3831-7044

Annotatsiya: Mazkur maqolada raqamli ta'lim muhitida maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari mediakompetentligini rivojlantirishning nazariy va metodologik asoslari kompleks tarzda yoritiladi. Axborotlashgan jamiyat sharoitida media savodxonlik va mediakompetentlik zamonaviy pedagogik faoliyatning ajralmas tarkibiy qismi sifatida talqin qilinib, ularning shaxsning kasbiy shakllanishi, tanqidiy fikrlashini rivojlantirish hamda axborot madaniyatini yuksaltirishdagi o'rni ilmiy jihatdan asoslanadi.

Shuningdek, maqolada mediakompetentlik tushunchasining mazmuni, tuzilmasi va funksional komponentlari xorijiy hamda mahalliy olimlarning ilmiy qarashlari asosida tahlil qilinadi. Mediakompetentlikning kognitiv, kommunikativ, texnologik va aksiologik jihatlari o'zaro uzviy bog'liqlikda ko'rib chiqilib, uning talabalarning kasbiy tayyorgarligi hamda pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishdagi ahamiyati ochib beriladi.

Tadqiqotda raqamli ta'lim muhitining didaktik imkoniyatlari, interfaol media vositalar, multimodal o'quv materiallari hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish orqali mediakompetentlikni shakllantirish mexanizmlari yoritiladi. Shu bilan birga, talabalarning media bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi psixologik-pedagogik shart-sharoitlar, metodlar va yondashuvlar tizimlashtiriladi.

Maqola yakunida maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari mediakompetentligini rivojlantirishning ilmiy-amaliy ahamiyati asoslab berilib, ta'lim jarayoniga media ta'lim elementlarini integratsiyalashning samarali yo'llari bo'yicha xulosalar va tavsiyalar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, mediakompetentlik, media savodxonlik, maktabgacha ta'lim, axborot madaniyati, pedagogik faoliyat.

Abstract: This article comprehensively examines the theoretical and methodological foundations for developing media competence among students of preschool education within a digital learning environment. In the context of an information-oriented society, media literacy and media competence are interpreted as integral components of modern pedagogical activity, and their role in professional development, critical thinking enhancement, and the formation of information culture is scientifically substantiated.

Furthermore, the article analyzes the content, structure, and functional components of the concept of media competence based on the scholarly views of both international and domestic researchers. The cognitive, communicative, technological, and axiological dimensions of media competence are considered in close interrelation, revealing their significance in improving students' professional training and the effectiveness of pedagogical practice.

The study highlights the mechanisms for developing media competence through the didactic potential of the digital learning environment, interactive media tools, multimodal educational materials, and information and communication technologies. At the same time, psychological and pedagogical conditions, methods, and approaches that facilitate the development of students' media-related skills are systematized.

In conclusion, the scientific and practical significance of developing media competence among preschool education students is substantiated, and conclusions and recommendations are proposed regarding the effective integration of media education elements into the educational process.

Key words: digital education, media competence, media literacy, preschool education, information culture, pedagogical activity.

Аннотация: В данной статье комплексно раскрываются теоретические и методологические основы развития медиакомпетентности у студентов направления дошкольного образования в условиях цифровой образовательной среды. В условиях информатизации общества медиаграмотность и медиакомпетентность интерпретируются как неотъемлемые компоненты современной педагогической деятельности, а их роль в профессиональном становлении личности, развитии критического мышления и формировании информационной культуры научно обосновывается.

Кроме того, в статье на основе научных взглядов зарубежных и отечественных исследователей анализируются содержание, структура и функциональные компоненты понятия медиакомпетентности. Когнитивные, коммуникативные, технологические и аксиологические аспекты медиакомпетентности рассматриваются во взаимосвязи, раскрывается их значение в повышении уровня профессиональной подготовки студентов и эффективности педагогической деятельности.

В исследовании освещаются механизмы формирования медиакомпетентности посредством использования дидактических возможностей цифровой образовательной среды, интерактивных медиасредств, мультимедальных учебных материалов и информационно-коммуникационных технологий. Одновременно систематизируются психолого-педагогические условия, методы и подходы, способствующие развитию у студентов навыков работы с медиа.

В заключении обосновывается научно-практическая значимость развития медиакомпетентности у студентов дошкольного образования и предлагаются выводы и рекомендации по эффективной интеграции элементов медиаобразования в образовательный процесс.

Ключевые слова: цифровое образование, медиакомпетентность, медиаграмотность, дошкольное образование, информационная культура, педагогическая деятельность.

KIRISH

XXI asrda jamiyatning axborotlashuvi va raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim tizimi oldiga sifat jihatidan yangi vazifalarni qo'yimoqda. Zamonaviy sharoitda axborotni izlash, uni saralash, tahlil qilish hamda undan samarali foydalanish ko'nikmalari shaxsning asosiy tayanch kompetensiyalaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Chunki global axborot makonining kengayishi insondan nafaqat bilimlarni egallashni, balki ularni tanqidiy qayta ishlash, turli manbalarni qiyoslash va axborot oqimida ongli yo'nalish olish qobiliyatini ham talab etadi. Shu nuqtai nazardan, mediakompetentlik zamonaviy shaxsning intellektual, ijtimoiy va kasbiy rivojini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi ^[1].

Ayniqsa, maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari uchun mediakompetentlik kasbiy tayyorgarlikning ajralmas tarkibiy qismi sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. Sababi, mazkur yo'nalish vakillari kelajakda bolalarning media bilan ilk tanishuv jarayonini tashkil etuvchi, media mazmunni tanlash va uni pedagogik maqsadlar asosida talqin etuvchi mutaxassislar bo'lib yetishadilar. Maktabgacha yosh davri bolaning nutqi, tafakkuri, tasavvuri hamda ijtimoiy xulq-atvori shakllanadigan eng muhim bosqichlardan biri bo'lganligi sababli, aynan shu davrda media ta'sirining to'g'ri yo'naltirilishi pedagog zimmasiga katta mas'uliyat yuklaydi. Shuning uchun tarbiyachilarning media vositalardan maqsadga muvofiq, xavfsiz va rivojlantiruvchi tarzda foydalanish kompetensiyasiga ega bo'lishi ta'lim sifati bilan bevosita bog'liqdir.

Bugungi kunda axborot oqimining keskin ortishi yosh avlod ongiga bir vaqtning o'zida ham ijobiy, ham salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Ommaviy axborot vositalari, internet resurslari, ijtimoiy tarmoqlar, raqamli o'yinlar hamda turli vizual media mahsulotlar bolalarning dunyoqarashi, qadriyatlari va xulq-atvoriga sezilarli darajada ta'sir etuvchi omillarga aylanib bormoqda. Shu bois, talabalarda media xabarlarini tanqidiy baholash, axborotning ishonchligini aniqlash, axborot xavfsizligini ta'minlash, shuningdek, media vositalardan pedagogik maqsadlarda samarali foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish dolzarb ilmiy-pedagogik vazifa sifatida namoyon bo'ladi ^[2].

Mazkur jarayon raqamli ta'lim sharoitida mediakompetentlikni rivojlantirish zaruratini yanada kuchaytiradi. Chunki raqamli ta'lim muhiti yangi pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar, multimodal o'quv vositalari hamda innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayoniga keng joriy etishni taqozo etadi. Natijada mediakompetentlikni shakllantirish talabalarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish, ularning tanqidiy va ijodiy fikrlashini rivojlantirish hamda kelajak pedagogik faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiluvchi strategik yo'nalish sifatida namoyon bo'ladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Media ta'lim va mediakompetentlik muammosi xalqaro ilmiy adabiyotlarda uzoq yillardan buyon izchil o'rganib kelinmoqda. Media ta'lim nazariyasining asoschilaridan biri hisoblangan L. Masterman media bilan ishlash jarayonida tanqidiy fikrlash, axborotni ongli tahlil qilish va media matnlarni anglash kompetensiyalarini

shakllantirish zarurligini asoslab bergan. Uning fikricha, mediakompetentlik shaxsning passiv axborot iste'molchisi emas, balki faol va mas'uliyatli media subyekti sifatida shakllanishini ta'minlaydi. D. Buckingham media ta'limni madaniy va ijtimoiy kontekstda tahlil qilib, mediakompetentlikni faqat texnik ko'nikmalar majmui emas, balki shaxsning ijtimoiy tajribasi, kommunikativ faoliyati va madaniy ongini rivojlantiruvchi muhim pedagogik hodisa sifatida talqin etadi.

Rossiya ilmiy maktabida mediakompetentlik masalasi A. V. Fyodorov tadqiqotlarida chuqur yoritilgan. Olim media ta'limning nazariy va amaliy asoslarini ishlab chiqib, mediakompetentlikni axborotni tahlil qilish, baholash, interpretatsiya qilish va mustaqil media mahsulot yaratish qobiliyatlarini qamrab oluvchi ko'p komponentli tizim sifatida tavsiflaydi. Uning ilmiy qarashlari mediakompetentlikni shakllantirishda tizimli yondashuv va pedagogik texnologiyalarning muhimligini ko'rsatadi. Ushbu nazariy qarashlar raqamli ta'lim sharoitida media vositalardan samarali foydalanish metodikasini ishlab chiqishda muhim ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

Mahalliy tadqiqotlarda mediakompetentlik muammosi raqamli ta'lim va pedagogik innovatsiyalar kontekstida yoritilgan. M. Usmanova bolalar adabiyoti va media vositalar integratsiyasining didaktik imkoniyatlarini tahlil qilib, media resurslardan ta'lim jarayonida maqsadga muvofiq foydalanish talabalarning axborot madaniyatini rivojlantirishini ta'kidlaydi. D. Axmedova raqamli ta'lim sharoitida maktabgacha ta'lim talabalari kompetensiyasini rivojlantirish mexanizmlarini ochib berib, mediakompetentlikni kasbiy tayyorgarlikning muhim tarkibiy qismi sifatida asoslaydi. M. Jo'rayev va A. T. Rustemov tadqiqotlarida media, folklor va multimediali texnologiyalarning tarbiyaviy hamda rivojlantiruvchi imkoniyatlari ko'rsatilib, media vositalarning pedagogik faoliyatdagi ahamiyati ilmiy jihatdan yoritilgan. Ushbu tadqiqotlar mediakompetentlikni rivojlantirish masalasi milliy ta'lim tizimi uchun dolzarb va istiqbolli yo'nalish ekanini tasdiqlaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida qo'yilgan maqsad va vazifalarni amalga oshirishga qaratilgan kompleks ilmiy-uslubiy yondashuvdan foydalanildi. Xususan, nazariy tahlil metodi orqali mediakompetentlik, media savodxonlik hamda raqamli ta'lim muhitiga oid mahalliy va xorijiy ilmiy manbalar tizimli ravishda o'rganildi, mavjud nazariy qarashlar umumlashtirilib, tadqiqotning konseptual asoslari shakllantirildi. Qiyosiy-taqqoslash usuli yordamida turli ilmiy yondashuvlar, metodik model va pedagogik tajribalar o'zaro solishtirilib, mediakompetentlikni rivojlantirishning samarali yo'llari aniqlashtirildi [3].

Shuningdek, modellashtirish metodi asosida maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari mediakompetentligini shakllantirishning tuzilmaviy-funksional modeli ishlab chiqildi hamda uning tarkibiy komponentlari o'zaro bog'liqlikda asoslab berildi. Empirik tadqiqot bosqichida pedagogik kuzatuv va so'rovnoma metodlaridan foydalanilib, talabalarning media bilan ishlash jarayonidagi faolligi, axborotni qabul qilish va tahlil qilish ko'nikmalari, shuningdek, media vositalardan foydalanish madaniyati o'rganildi [3].

Bundan tashqari, mediakompetentlikni baholashga xizmat qiluvchi mezon va ko'rsatkichlar tizimi ishlab chiqilib, ular asosida talabalarning media bilan ishlash ko'nikmalari diagnostika qilindi. Olingan natijalar miqdoriy va sifat jihatdan tahlil qilinib, tadqiqot xulosalarining ilmiy asoslanganligi hamda ishonchliliigi ta'minlandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'tkazilgan tahlillar natijalari shuni ko'rsatdiki, mediakompetentlik murakkab va ko'p komponentli tuzilishga ega bo'lib, u shaxsning axborotni izlash, saralash, tahlil qilish, baholash hamda mustaqil media mahsulot yaratish bilan bog'liq kognitiv, kommunikativ va texnologik ko'nikmalarini o'zida mujassamlashtiradi. Mazkur komponentlarning o'zaro integratsiyasi talabaning media makonida ongli faoliyat yuritishi, axborot oqimini tanqidiy qabul qilishi hamda pedagogik vazifalarni samarali hal etishiga xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqot davomida media ta'lim jarayoniga interfaol metodlar, zamonaviy raqamli resurslar va multimodal o'quv materiallarini tizimli ravishda joriy etish talabalarning tanqidiy fikrlash darajasini sezilarli ravishda rivojlantirishi aniqlandi. Xususan, media matnlarni tahlil qilish, vizual va audio materiallarni talqin etish, raqamli hikoya yaratish hamda jamoaviy media loyihalarda ishtirok etish kabi faoliyat turlari talabalarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va refleksiv tahlil ko'nikmalarini kuchaytiradi.

Bundan tashqari, mediakompetentlikni shakllantirish jarayonining samaradorligi muayyan psixologik-pedagogik shart-sharoitlarga bevosita bog'liq ekanligi aniqlandi. Jumladan, rivojlantiruvchi raqamli ta'lim muhiti, talabalarning ijodiy media faoliyatini qo'llab-quvvatlash, interaktiv tahlil va hamkorlikka asoslangan o'qitish usullaridan foydalanish mediakompetentlik darajasining barqaror oshishiga xizmat qiladi. Ushbu omillar talabalarning media bilan ishlashga bo'lgan motivatsiyasini kuchaytirib, ularning kasbiy tayyorgarligi sifatini yuksaltirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi [3].

Umuman olganda, olingan natijalar mediakompetentlikni rivojlantirishda tizimli yondashuv, innovatsion pedagogik texnologiyalar hamda psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlashning o'zaro uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etishini tasdiqlaydi.

Olingan natijalar xorijiy va mahalliy tadqiqotchilarning ilmiy qarashlari bilan hamohang bo'lib, mediakompetentlik shaxsning ijtimoiy, madaniy hamda kommunikativ rivojini ta'minlovchi kompleks kompetensiya ekanini yana bir bor tasdiqlaydi. Zamonaviy ilmiy yondashuvlarda mediakompetentlik faqat texnik ko'nikmalar majmui sifatida emas, balki shaxsning axborotni tanqidiy qabul qilishi, media matnlarni tahlil qilishi, kommunikativ faoliyatni ongli ravishda tashkil etishi hamda ijtimoiy-madaniy muhitda samarali faoliyat yuritish qobiliyatini qamrab oluvchi ko'p qirrali pedagogik hodisa sifatida talqin qilinadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli ta'lim muhitida media vositalardan ongli, maqsadga yo'naltirilgan va pedagogik jihatdan asoslangan holda foydalanish pedagogning kasbiy samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Xususan, interfaol raqamli resurslar, multimodal o'quv materiallari hamda media asosidagi ta'lim texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonining samaradorligini kuchaytirib, talabalarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va refleksiv tahlil ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, mediakompetent pedagog media makonidagi turli axborot oqimlarini tanqidiy baholay oladi, bolalarning yosh xususiyatlariga mos media kontentni tanlaydi hamda ta'lim jarayonida xavfsiz va rivojlantiruvchi media muhitni yaratishga qodir bo'ladi. Bu esa maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim sifati va tarbiyaviy ta'sir samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari mediakompetentlikni rivojlantirish raqamli transformatsiya sharoitida pedagogik ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri ekanini ko'rsatadi. Shu bois oliy ta'lim muassasalarida media ta'lim elementlarini tizimli joriy etish, talabalarning media bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish hamda ularning raqamli madaniyatini yuksaltirish zarurati ilmiy jihatdan asoslandi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta'lim sharoitida mediakompetentlikni rivojlantirish maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalari kasbiy tayyorgarligining muhim va ajralmas omillaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy axborotlashgan jamiyatda pedagogning nafaqat an'anaviy bilim va ko'nikmalarga, balki media makon bilan ongli ishlash, axborotni tanqidiy tahlil qilish hamda raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish kompetensiyalariga ega bo'lishi ta'lim sifati va tarbiyaviy jarayon samaradorligini belgilovchi asosiy mezonlardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Media ta'lim elementlarini o'quv jarayoniga tizimli va maqsadga yo'naltirilgan holda joriy etish talabalarda axborot madaniyati, tanqidiy va ijodiy fikrlash, kommunikativ faollik hamda mustaqil ta'lim olishga tayyorlik kabi muhim kasbiy sifatlarini shakllantiradi. Shu bilan birga, media vositalardan pedagogik maqsadlarda to'g'ri foydalanish talabalarning kelajakdagi kasbiy faoliyatida bolalar uchun xavfsiz, rivojlantiruvchi va ma'naviy jihatdan boy media muhitni yaratish imkonini kengaytiradi.

Tadqiqot natijalari mediakompetentlikni rivojlantirish jarayonini takomillashtirish uchun oliy ta'lim tizimida innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar hamda raqamli ta'lim resurslaridan kompleks foydalanish zarurligini ko'rsatadi. Shuningdek, mediakompetentlikni shakllantirishga qaratilgan maxsus o'quv kurslari, metodik ta'minot va diagnostik baholash tizimini joriy etish talabalarning kasbiy tayyorgarligini yangi bosqichga olib chiqishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umuman olganda, mediakompetentlikni rivojlantirish raqamli transformatsiya sharoitida pedagogik ta'limning ustuvor strategik yo'nalishlaridan biri bo'lib, u maktabgacha ta'lim tizimining sifat jihatidan yangilinishi hamda kelajak avlodning axborot madaniyatini yuksaltirishga xizmat qiluvchi muhim pedagogik resurs sifatida namoyon bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Masterman, L. Teaching the Media. – London: Routledge, 1994.
2. Buckingham, D. Media Education: Literacy, Learning and Contemporary Culture. – Cambridge: Polity Press, 2003.
3. Фёдоров, А. В. Медиаобразование и медиаграмотность: анализ, теория и практика. – Москва: Академия, 2010.
4. Usmanova, M. Bolalar adabiyoti va media vositalar integratsiyasi: didaktik imkoniyatlar // O'zbekiston pedagogikasi jurnali. – 2020. – 3(2). – B. 45–52.
5. Axmedova, D. Raqamli ta'lim sharoitida maktabgacha ta'lim talabalari kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari // Ta'lim va innovatsiyalar. – 2021. – 5(1). – B. 80–87.
6. Jo'rayev, M. Bolalar adabiyoti va multimediali texnologiyalar: metodik asoslar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
7. Ташпулатович, Қ. Н., Рустемов, А. Т. Толерантлик тушунчаси келиб чиқишининг назарий асослари // Conferencea. – 2023. – B. 64–66.
8. Rustemov, A. T. Xalq og'zaki ijodi haqida biror so'z // Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies. – 2022. – 1(1). – B. 159–160.
9. Rustemov, A. T. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda folklor // Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies. – 2022. – 1(1). – B. 157–158.
10. Rustemov, A. T. Methodology of Education of Children in Preschool Educational Institutions // Journal of Pedagogical Inventions and Practices. – 2022. – № 12. – B. 3–4.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №2(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.